

Mediatutkimus goes kaupunki

Kaupunkitalan digitalisoituminen ja verkottuminen sekä kannettavien medialaitteiden yleistyminen ovat viimeisen runsaan vuosikymmenen aikana herättäneet enenevää kiinnostusta niin kaupunkitutkimuksen kuin viestintä- ja mediatutkimuksen piirissä – ja yhä useammin myös niiden rajapinnoilla. Suosiosta kielii aihepiiriä käsittelevien konferenssien, tutkijatapaamisten ja -verkostojen, julkaisujen, sähköpostilistojen ja blogien lisääntyminen. Muutama satunnainen konferenssipöytä vuodelta 2013 havainnollistaa kiinnostuksen painopisteitä: toukokuussa *MediaCity4: Mediacities* -konferenssi Buffalossa ja *Spectacular/Ordinary/Contested Media City* -konferenssi Helsingissä, kesäkuussa Leedsissä *Communication and the City: Voices, Spaces, Media* -konferenssi ja *Conditions of Mediation: Phenomenological Approaches to Media, Technology and Communication* -konferenssi Lontoossa sekä syyskuussa toista kertaa pidetty *(Re)Creating Lively Cities through Ambient Technologies* (RELCl) -työpaja Cape Townissa. Eikä toimeliaisuus näytä hiipuvan: esimerkiksi kuluvan vuoden lokakuussa järjestetään mittava *Mediated city – Part 2* -konferenssi Los Angelesissa, ja marraskuussa ECREAn (European Communication Research and Education Association) *Media & the City* -työryhmä tarjoaa aiheesta kiinnostuneille viestintä- ja mediatutkijoille tilaisuuden kokoontua Lissabonissa.

Urbaanin ympäristön ja median – niin mediaesitysten kuin -teknologioiden – suhdetta eri suunnilta lähestyvien tutkimusjulkaisujen määrää puolestaan voisi kuvailla jonkinlaiseksi hyökyaalloksi: pelkästään parin viime vuoden kuluessa ilmestyi kymmenittäin, jollei yhteen laskien satoja monografoita, toimitettuja teoksia ja tieteellisten lehtien teemanumeroita, yksittäisistä artikkeleista ja erilaisista raporteista puhumattakaan. Kiinnostavina esimerkkeinä tuoreista kirjoista voi mainita Rob Kitchinin ja Martin Dodgen (2011) *Code/space*, Shaun Mooresin (2012) *Media, place and mobility*, Adriana de Souza e Silvan ja Jordan Frithin (2012) *Mobile interfaces in public spaces: Locational privacy, control and urban sociability* ja Jason Farmanin (2012) *Mobile interface theory: Embodied space and locative media* sekä Jeremy Packerin ja Stephen B. Crofts Wileyn (2012) toimittaman *Communication matters: Materialist approaches to media, mobility and networks*. Vuonna 2013 julkaistuista teoksista nostettakoon esiin Ole B. Jensenin *Staging mobilities*, Anthony Townsendin *Smart cities: Big data, civic hackers, and the quest for a new utopia*, Zlatan Krajinan *Negotiating the mediated city*:

Everyday encounters with public screens, Myria Georgioun *Media and the city: Cosmopolitanism and difference* ja pääotsikoltaan täsmälleen samanniminen Simone Tosonin ym. toimittama *Media and the city: Urbanism, technology and communication*. Osa näistä kirjoista esitellään ja arvioidaan tässä lehdessä. Viime vuonna ilmestyneistä tieteellisten lehtien teemanumeroista voi poimia esimerkeiksi vaikkapa seuraavat: "Smart cities and the future internet in Europe" (*Journal of the Knowledge Economy*), "Waves bits and bricks: Media & the production of urban space" (*First Monday*) ja "Mediated urbanism" (*International Communication Gazette*).

Oman lukunsa muodostavat erilaiset kehityshankkeet, tapahtumat ja verkostot, jotka rakentuvat julkiseen kaupunkitilaan sijoittuvien (media)taiteellisten projektien ympärille (ks. esim. Rieser 2011; Jethani & Leorke 2013) tai joissa paikkatietoisia media-laitteita käytetään pelaamisen osana (ks. esim. de Souza e Silva & Sutko 2009).¹ Syytä on panna merkille myös erilaiset yhteisölliset verkkofoorumit sekä blogit, joita on perustettu paljon erityisesti osana kaupunkisuunnitteluun liittyvää kansalaistoimintaa ja poliittista aktivismia niin Suomessa kuin muuallakin. Varsinkin vuoden 2011 Arabikevään jälkimainingeissa kiinnostus mediateknologioiden ja erityisesti verkon sosiaalisen median, kaupungin ja poliittisen toiminnan kytköksiin on suorastaan räjähtänyt sekä ruohonjuuritason kansalaistoiminnassa että sitä seuraavan tutkimuksen piirissä. Tutkijoiden kiinnostuksesta aiheeseen kertoo esimerkiksi vuonna 2012 julkaistu Paolo Gerbaudon kirja *Tweets and the streets: Social media and contemporary activism*, josta teemanumerossamme on arvio.

Tiivistäen voi väittää, että "mediakaupunki" on tällä hetkellä muodissa monella eri oppialalla. Tukevan otteen saaminen aihepiiristä edellyttääkin kurottamista yli tieteenalarajojen. Kuten termi ehdottaa, yksi tärkeä maasto sukeutuu mediatutkimuksen ja laajasti ymmärretyn kaupunkitutkimuksen (mukaan lukien maantiede, arkkitehtuurin ja yhdyskuntasuunnittelun tutkimus ja kaupunkisosiologia) väliin. Ensin mainitun kentällä mediakaupungista alettiin puhua yleisemmin viimeistään australialaisen mediatutkijan Scott McQuiren (2008) samannimisen kirjan myötä. Historiallisen näkökulman avaavassa *The media city: Media architecture and urban space* -teoksessaan McQuire tarkastelee urbaanin ympäristön kehkeytymistä yhä läpikotaisemmin media- ja teknologiavälitteiseksi, kunnes on tultu tilanteeseen, jossa "media ei ole enää irrallinen kaupungista". Tärkeää on huomata, että viestintä- ja mediateknologian digitalisoituminen, verkottuminen ja kannettavat medialaitteet eivät vain ole moninkertaistaneet mediaesitysten määrää urbaanissa ympäristössä vaan moninaistaneet kaupunkitilan luonteen. Verkottuneiden ja paikkatietoisten mobiililaitteiden mahdollistama monipaikkaisuus, useissa erilaisissa tilallisuuksissa samaan aikaan toimiminen, vaatii median teknologisen luonteen ottamista vakavasti myös viestintä- ja mediatutkimuksen valtavirroissa. Tämä taas on omiaan perustelemaan uudenlaisia keskusteluyhteyksiä mediatutkimuksen ja informaatioteknologiaa koskevan tutkimuksen välille.

Yksi lähestymistapa mediakaupungin tematiikkaan on sijoittaa se globaalin talouden kehitystrendien kehukseen: nähdä mediakaupungit ylikansallisesti toimivien

mediayhtiöiden ja muiden luovien teollisuudenalojen keskitetyiksi ja urbaaneiksi kehityshankkeiksi, joiden visiointiin, rahoittamiseen ja toteuttamiseen osallistuu myös paikallisen hallinnon ja politiikan sekä kulttuurin kentän toimijatahoja. Tuoreena kansallisena esimerkkinä tällaisesta hankkeesta voi mainita vaikkapa Tampereella Yleisradion Tohlopin toimitiloissa syksyllä 2013 aloittaneen Mediapoliksen. ”Älykaupunki” (*smart city*) puolestaan on vahvasti viestintä- ja mediateknologiavetoisuuteen nojaava konsepti, jota Euroopassa pyritään edistämään muun muassa EU-rahoituksen voimin (ks. esim. Hoyler & Watson 2012; Krätke 2003).²

Käsillä olevan teemanumeron toimittamisessa olemme hakeneet otetta mediakaupungin problematiikasta teknologian suunnasta pitäen samaan aikaan mielessä sen, että kaupunkitilaa muokkaavien digitaalisten teknologioiden kehitys ei ole riippumattomana taloudellis-poliittisista valtasuhteista vaan kytkeytyy niihin elimellisesti (Ridell & Zeller 2013, 438–439). Erityisen kiehtovina esimerkkeinä näyttäytyvät tällöin New Yorkin Times Squaren tai Tokion Shibuyan tapaiset urbaanit ”hyperpaikat” maailmanlaajuisen teknologisen verkoston tihentymänä ja paikallisten ihmisvirtojen leikkauspisteinä (Ascher 2004; Hynynen 2006; Ridell 2009). Kotimaisessa mitassa esimerkiksi Narinkkatori Helsingissä on paikka, jossa niin ympäröivä audiovisuaalinen mediakalustus kuin ihmisten liikkuminen, vuorovaikutus ja toiminta nivoutuvat digitalisoituneeseen ja verkottuneeseen kaupunki-infrastruktuuriin.

Mediakaupungin liikkeitä käsittämässä

Teemanumeron idea alkoi kehkeytyä vuosina 2011–2012 Liikkuva kaupunki -lukupiirissämme, jossa tutustuimme kaupunkitutkimuksen ja mediatutkimuksen välimaastossa ilmestyneisiin teksteihin. Ajoittain kiihkeäksi äitynyt riiheilyimme tamperelaisien ravintoloiden ja baarien nurkkapöydissä nosti esiin teeman, joka tuntui jääneen sangen vähälle huomiolle kansainvälisessäkin tutkimuksessa – nimittäin vallantäyteisen yhteyden digitalisoituneen kaupunkitilan, kannettavien älylaitteiden ja ihmisten kehollisen liikkeen välillä. Lukemamme artikkelit ja kirjojen luvut havainnollistivat, kuinka teknologian kehitys ei ole vain mahdollistanut ihmisten jatkuvaa sukkulointia fyysisten ja virtuaalisten tilojen välillä vaan samalla tehostanut heidän liikkumistensa valvontaa ja kehollista kontrollia – usein talouden ehdoilla. Vähitellen syntyi ajatus virittää suomalaisen tutkimuksen kentällä – aiheen kannalta luontevimmalta tuntuneessa tieteellisessä lehdessä – reflektointia ja kriittistä keskustelua, jossa huomio kohdistettaisiin juuri tähän valtasuhteiden jäsentämään solmukohtaan (vrt. Parviainen 2011). Näiltä pohjilta muotoutui *Mediakaupunki liikkeessä* -käsikirjoituskutsu, jonka saimme jakeluun loppukesästä 2012. Pyrimme levittämään kutsua laajalti myös viestintä- ja mediatutkimuksen piirien ulkopuolelle.

Innolla jäimme odottelemaan keskustelun avauksia tietokoneohjelmistojen kaupunkiympäristöä hallinnoivasta merkityksestä ja medioituneen kaupungin otteesta tietoisuuteen, liikkumiseen, kuluttamiseen, ruumiillisuuteen ja sukupuoleen. Toivoimme,

että huomiota kohdistettaisiin niin median esineiseen ja esitykselliseen läsnäoloon kaupunkitilassa kuin kaupunkilaisten toimintaa puitteistaviin teknologisetaloudellisiin rakenteisiin. Erityisen kiinnostuneita olimme pohdinnoista, jotka käsittelisivät mahdollisuuksia tehdä näkyviksi digitalisoitumisen poliittisia seurauksia kaupunkitilassa. Yllätykseksemme jouduimme kuitenkin toteamaan, että tarjolle ei tullut yhtään käsikirjoitusta, jossa olisi teoretisoitu teknologisen infrastruktuurin, kehollisuuden ja liikumisen yhteyksiä, pohdittu tietokoneohjelmistojen tilaa ja todellisuutta tuottavaa luonnetta tai eritelty yhä media- ja teknologiavälitteisemmän urbaanin kuluttamisen tarjoumia tai "affordansseja" (vrt. Gibson 1979) historiallisessa kehityksessä. Lopulta päätimme itse kirjoittaa nuo puuttuvat artikkelit sekä suomentaa teemanumeroon yhden englanninkielisen käsikirjoituksen. Lisäksi pyysimme joukon kirja-arvioita valottaaksemme mediakaupungin problematiikkaan kohdistuvaa ajankohtaista kansainvälistä tutkimusta.

Edellä kerrottu ei tarkoita, että teemanumeroon ei olisi tarjottu laadukkaita ja kiinnostavia artikkeleita. Hämmästyksemme koski ennen muuta sitä, että kansainvälisesti kuumaksi tunnistamamme aihe herätti niin vähän vastakaikua ja kiinnostusta suomalaisissa media- ja kaupunkitutkijoissa. Toisaalta on syytä panna merkillille, että mediakaupunki ei ole aiheena suomalaisessa tutkimuksessa täysin uusi. Esimerkiksi kaupunkisosiologian ja ihmismaantieteen kentillä on 2000-luvulla lähestytty erityisesti kaupungin kaupallisia tiloja ja ihmisten toimintaa niissä tavoilla, joissa urbaani ympäristö määrittänyt vähintään epäsuorasti medioituneeksi. Näissä tutkimuksissa on oltu kiinnostuneita kaupunkitilasta kulutuksen julkisena näyttämönä (Mäenpää 2005; Seliger 2008), jossa "hengailaan" (Kuusisto-Arponen & Tani 2009; Tani 2011) ja viestittää uusin tavoin kännykkää käyttäen (Kopomaa 2000) mutta ollaan myös valvontakameroiden ja muiden valvonnan teknologioiden kohteena (Koskela 2003; Koskela & Tuominen 2003). Myös kaupunkitilan aineellisuuksiin ja ei-inhimillisten elementtien läsnäoloon ihmisten urbaanin yhdessäolon välittäjinä on kiinnitetty huomiota (Lehtonen 2006). Monitieteistä julkaisuyhteistyötäkin on harrastettu. Esimerkiksi vuonna 2005 ilmestyneessä *Yhdyskuntasuunnittelu* -lehden "Kaupunki! Media!?" -teemanumerossa avattiin kaupungin ja median välisiä yhteyksiä, ja muutama vuosi myöhemmin ilmestyi usealta tieteenalalta kirjoittajia koonnut *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa: Tieteidenvälisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa* -teos (Ridell, Kymäläinen & Nyssönen 2009).

Kirjoittajakatsumme vastaanoton perusteella joutuu joka tapauksessa päättelemään, että kaupungin medioitumista ja siihen liittyviä kehityskulkuja koskeva tutkimus on Suomessa satunnaista ja joidenkin tutkijoiden yksittäisten julkaisujen varassa. Tämä on sääli, sillä vailla kollektiivista ajattelutyötä ja julkista vuoropuhelua aihepiirin käsittelyä varten ei kehity omakielistä käsitteistöä, vaan käyttöön omaksutaan pääosin englanninkielisestä keskustelusta päällisin puolin muokattua, usein sulattelematonta terminologiaa.³ Tällöin jää helposti vaille pohdintaa se oleellinen seikka, että ajattelun ja tutkimuksen työvälineinä käsitteistä tulisi pyrkiä kehittämään mahdollisimman herkkiä ja tarkkoja (ks. Bal 2002).

Sukelluksia mediakaupungin virtailuihin

Teemanumeron avaa Jaana Parviaisen artikkeli ”Mediakaupungin viettelyn logiikka ja kairoottiset silmänräpäykset”. Fenomenologisen kaupunkitutkimuksen jansijoista eteenpäin ponnistaen kirjoittaja tarkastelee sitä, miten automatisoidut ja toimintaa ennakoivat teknologiset järjestelmät nivovat ihmiset – niin kuluttajina kuin kansalaisina – osaksi mediakaupunkia kehollisen liikkumisen ja kinaesthesian avulla. Kehonfenomenologiaa, teknologian kulttuurifilosofista keskustelua ja viime vuosien kaupunkitutkimusta hyödyntäen Parviainen kohdistaa huomionsa ”softan” algoritmiiseen valtaan kaupungin sosioteknisen järjestelmän taustalla pohtien tähän liittyen kysymystä ns. teknologisesta tiedostamattomasta. Oleellinen on samalla kysymys siitä, kuinka taloudelliset ja kuluttamiseen liittyvät intressit kietoutuvat liikkumisen koreografoimiseen kaupunkitilassa sekä millaisiin intressisidonnaisesti affektiivisiin vuorovaikutussuhteisiin kansalaisia ja kuluttajia halutaan kaupunkitilassa saattaa. Parviainen päätelee, että ihmisten todelliset mahdollisuudet vaikuttaa kaupunkitilan teknologisoitumiskehitykseen ja sen taloudellisiin, poliittisiin ja sosiaalisiin seurauksiin omassa elämässään ovat varsin heiveröiset.

Reijo Kupiainen pohtii artikkelissaan ”Nuorten luovat mediakäytännöt kaupunkitilan heterotopioina”, miten kaupunkitila merkityksellistyy nuorten tuottamien ja verkossa jakamien mediasisältöjen kautta. Esimerkiksi rullalautailijat ja parkourin harrastajat ottavat fyysistä kaupunkitilaa haltuunsa itselleen mielekkäillä tavoilla samalla kun he levittävät kuvia tilojen käyttötavoistaan katsottavaksi globaalin verkkoon. Kupiainen tukeutuu Michael Foucault’n lanseeraamaan ja Kevin Hetheringtonin työstämään heterotopian käsitteeseen sekä Michel de Certeau’n käsityksiin arkipäivän taktiikoista kehonarratiiveina. Kyse on tavoista purkaa tilojen valmiita ehtoja ja tuottaa niihin arkipäivän vastarintaa ja vaihtoehtoisia, vakiintuneesta sosiaalisesta järjestyksestä poikkeavia merkityksiä. Nuorten ”taktisia iskuja” ei näyttäisi niinkään luonnehtivan paikan kokonaisvaltainen valloittaminen kuin paikoissa piipahtaminen: tilan kehollinen ja affektiivinen ”asuttaminen” ja tästä kertominen videoleikkeiden avulla. Verkkoyhteisölle suunnattujen omakohtaisten tarinoiden kautta nuoret viestivät yhteisistä kiinnostuksen kohteistaan ja tuottavat kaupunkiympäristöihin erityisellä tavalla virittyneitä ”tunnetiloja”. Kupiainen kiteyttää keskeisen huomionsa: ”Kaupunkitila on olennainen osa nuorten luovia mediakäytäntöjä, jotka auttavat myös ulkopuolisen näkemään kaupungin uusin silmin.”

Metodologisesti suuntautuneessa artikkelissaan ”Nuorten arkiset katupoliitikat mediakaupungissa” Titus Hjelm, Minttu Tikka, Leena Suurpää ja Johanna Sumiala tarkastelevat niin ikään nuorten mediakäytäntöjä (tai median käytön tapoja). Missä Kupiainen nuoret tekevät ”taktisia iskuja” tuottaen itselleen mieleisiä ”tunnetiloja”, siinä Hjelmin ja kumppaneiden tutkimuksessa nuorten arki näyttää politiisesti aktiivisena. Artikkelin pyrkii laajentamaan sekä politiikan että kadun määrittelyä niin, että tarjoutuisi mahdollisimman kattava lähtökohta mediakaupungissa toimivien nuorten arkisten käytäntöjen tarkastelemiselle. Kirjoittajat pohtivat, miten katu fyy-

sisine ja virtuaalisine ulottuvuuksineen kääntyy tutkimuskohteeksi ja mitä rajoja tutkija kohtaa pyrkiessään ymmärtämään ja tunnistamaan nuorille ominaista toimintaa mediakaupungissa, jossa fyysinen ja virtuaalinen kietoutuvat monin tavoin yhteen. Keskeinen havainto on, että nuorten ”katupolitiikassa” ei ole ensisijaisesti kyse näkyvistä protesteista tai puolueiden ja kansalaisjärjestöjen organisoimista mielenilmauksista vaan ei-laitostuneista katutilan haltuunoton muodoista sekä rajojen ylityksistä. Vaikka artikkelissa ei suoraa kytkentää tehdäkään, kirjoittajien ajatus katupolitiikasta vertautuu kiinnostavasti siihen, mitä esimerkiksi maantieteilijä Sirpa Tani on – niin ikään vahvan metodisella virityksellä – kutsunut ”hengailuksi”. Siinä on kyse on nuorten sellaisesta kaupunkitilan käytöstä, joka ”ei taivu kaavoihin” ja jossa esimerkiksi kauppakeskus tilana on ”avoin monenlaiselle tekemiselle – tai erityisesti se on avoin tekemättömyydelle” (Tani 2013, 1). Hjelmin ja kumppaneiden mukaan tämän päivän mediakaupungissa nuoret ”tekevät politiikkaa” niin fyysisillä kaduilla, ostoskeskuksissa, asemilla, nuorisotiloissa ja kahviloissa kuin liikkuvasti digitaalisen teknologian mahdollistamissa tiloissa, esimerkiksi Facebookin, Twitterin, YouTuben, Instagrammin tai SoundCloudin alustoilla. Kirjoittajat muistuttavat, että ”politiikan laajentaminen arjen politiikaksi ja kadun laajentaminen välittömästä fyysisestä ympäristöstä virtuaalisiin tiloihin vaatii monipaikkaista tutkimusotetta, jossa katuetafnografia kietoutuu tiiviisti mediaetnografiaan”.

Niin Kupiaisen kuin Hjelmin ja kumppaneidenkin artikkeli asettuu kiinnostavan jännitteeseen suhteeseen Sami Kolamon ja Jani Vuolteenahon speaktaakkeliteoreettisen tarkastelun kanssa. Kolamo ja Vuolteenaho vertailevat ”Urbaanit yleisöt propagandan ja brändäyksen palveluksessa” -artikkelissaan vuoden 1936 Berliinin olympialaisia ja vuoden 2006 Saksan jalkapallon MM-kisoja soveltamalla keskitetyn mediaspektaakkelin käsitettä. He kohdistavat huomionsa yhtäältä olympialaisten propagandakoneiston ja toisaalta jalkapallon MM-kisojen brändikoneiston tapoihin suostutella ja ohjailta kaupungeissa liikkuvia ihmisiä tavoiteltuihin yleisön ja esiintyjän rooleihin. Tämä tapahtuu tuottamalla tarkoin organisoitua ja harkitusti tunteisiin vetoavaa urbaania ympäristöä. Toisin kuin nuorten kaupunkitilaan sijoittuvan toiminnan aktiivisuutta korostavat kirjoittajat, Kolamo ja Vuolteenaho erittelevät ihmisten osallistumista yhteydessä megatapahtuman järjestämistä ja esillepanoa määrittäviin rakenteellisiin ehtoihin ja niihin kiinnittyviin poliittisiin ja taloudellisiin intresseihin. Kirjoittajien havaintojen mukaan kaupunkitilan muokkaaminen sekä propagandististen että brändäävien pyyteiden pohjalta tuottaa aivan tietynlaista urbaania puhuttelea: kehollistunutta retoriikkaa, joka torjuu vaihtoehtoiset ja vastustavat ruumiilliset koreografiat ja liikkumisen rytmit. Yksi keskeinen havainto artikkelissa koskee joukkoviestinnän vahvana jatkuvaa voimaa keskittää tiloja ja toimintoja sekä liikennevirtojen fyysisen ohjailun että ihmisten emootioiden kohdentamisen mielessä.

Artikkelissaan ”Liikkeitä julkisessa kulkuvälineessä” Taina Riikonen kääntää katseen kaduilla verkottuneita medialaitteita liikkuvasti käyttävän nuoren näkökulmasta Helsingissä liikennöivän 3T-matalalattiaraitiovaunun sisätiloihin. Riikonen hahmottaa raitiovaunun ”pidättyneiden esitysten paikoiksi, joiden erityisluonne rakentuu vaunun

liikkumisen ja pysähdysten dynamiikoissa sekä erilaisissa ruumiiden politiikoissa: kosketusten ja katseiden aavistuksissa ja väistämisisä, etäisyyksien ja läheisyyksien hengittävissä aaltoilussa”. Hän on kiinnostunut raitiovaunun äänimaisemien ja matkustajien erilaisten kosketusrekisterien välisistä suhteista. Mediakaupunkitematiikan kannalta erityisen kiinnostavaa Riikosen artikkelissa on, kuinka erilaiset kosketuksen tavat julkisessa liikennevälineessä kytkeytyvät ihmisten henkilökohtaisen mediateknologian kosketusrepertuaariin sekä miten raitiovaunuun upotetut mediateknologiset ratkaisut ja sisustus säätelevät koskettamista ja ihmisten katseiden suuntia. Riikosen pienimuotoisessa kenttätyössä korostui käsien merkitys ruumiin topografiassa. Hän katsoo muun muassa, että ihmisten mukana kulkevat kosketusnäytöt ”tarjoutuvat toiseksi ihoksi, eräänlaiseksi digitaaliseksi epidermikseksi, jota on täysin sallittua ja jopa suotavaa kosketella lakkaamatta”. Raitiovaunussa, liikkuvassa julkisessa tilassa kulkeva voi tätä ”koneihoaan” hivelemällä rakentaa Kupiaisen sanoin oman ”tunnetilansa” vaikkapa valitsemalla älypuhelimestaan matkustamiseen sopivan musiikin.

”Kuva rajapintana” -käännösartikkelissa Gillian Rose, Monica Degen ja Clare Melhous tarkastelevat tietokoneella tuotettuja kaupunkisuunnittelukuvia ja pohtivat niiden merkitystä muun muassa urbaanien kehittämishankkeiden markkinoinnissa. Kaupunkikehityshankkeita havainnollistavat ja niitä markkinoivat kuvat tuotetaan nykyisin usein hajautetusti eri puolilla maailmaa monien osapuolten teknologisesti välittyneessä yhteistyössä, jonka kitkaisuksiin kirjoittajat kiinnittävät erityistä huomiota. Rose ja kumppanit kehittelevät suunnittelukuvien – ja ylimalkaan digitaalisten kuvien – tarkasteluun uudenlaista metodologiaa, joka perustuu siihen, että kuvia lähestytään kiinteiden ja selvärajaisten objektien sijasta risteyskohtina tai rajapintoina digitaalisuuden kannattelemassa, laajalle levittäytyneessä verkostossa. Kirjoittajat havainnollistavat metodologista ehdotustaan erittelemällä – Bruno Latourin toimijaverkkoteoriaa hyödyntäen – kuinka Qatarin Dohassa toteutettavassa kaupunkikehityshankkeessa tuotetut kuvat liikkuvat ihmis- ja muiden toimijoiden mutkikkaassa verkostossa ja tulevat eri tavoin työstetyiksi sen kitkaisilla rajapinnoilla. Näiden rajapintojen teoretisointi ja analysointi, kuuluu Rosen ja kumppaneiden väite, mahdollistavat kriittisen otteen saamisen siitä (verkosto)työn dynamiikasta, johon ”valmiin” digitaalisen kuvan houkutteleva ja vastaansanomaton hehku perustuu.

Tämä *Media & viestintä* (syntyjään *Tiedotustutkimus*) jää näillä näkymin lehden viimeiseksi painetuksi numeroksi. Numerosta 2/2014 eteenpäin lehteä ei enää tehdä paperisena esineenä, vaan se ilmestyy pelkästään verkossa. Kunkin numeron artikkelit kuitenkin julkaistaan aina vuoden lopussa vuosikirjana. Käsillä olevassa siirtymäkohdassa lienee sallittua ja jopa paikallaan harrastaa hieman pohdintaa ja uumoilua menneestä tulevaan -akselilla.

Kun *Tiedotustutkimus* vuonna 1978 alkoi ilmestyä – ensin yhdistystiedotetta ja uutiskirjettä muistuttaneena parinkymmenen sivun A4-monisteena – toimittajien/

toimituksen toiveet ja odotukset olivat korkealla. ”Tämäntyypistä lehteä on odotettu – ennen kaikkea tällä alalla – ja sille löytyy paikka suomalaisessa lehtikunnassa”, toimitus tulkitse ilahtuneena ensimmäisen numeron saama vastaanotto kakkosnumeron pääkirjoituksessa. Yhtä lailla kuitenkin korostui havainto lehden tekemisen haasteista: tekijöiden ja kirjoittajien vähäisestä määrästä ja rahan niukuudesta. ”Lehden toimittaminen on ollut parin henkilön varassa ja sitä on tehty ’ylitöinä’”, toimitus jatkoi itseään turhasta intoilusta varoittaen. (Toimitus 1978a)

Tiedotustutkimuksen syntyvuoden pääkirjoitusten lukeminen tuottaa tunteen siitä, että samaan aikaan kun moni asia tuntuu lähes neljässä vuosikymmenessä rajusti muuttuneen, paljon on pysynyt samana. Herääkin kysymys, missä suhteissa 2010-luvun alun tilanne, jossa painettu tieteellinen lehti on kohta muisto vain, poikkeaa 1970-luvun lopun asetelmasta, jossa painetun tieteellisen lehden julkaiseminen näyttäytyi ”toistaiseksi pelkkänä haaveena” (Toimitus 1978b).

Vähintään yksi merkittävä ero ajankohtien väliltä löytyy, ja se koskee suhtautumista lehden suomenkielisyyteen. Missä tekemisen niukat voimavarat askarruttivat *Tiedotustutkimuksen* pystyyn polkijoita alusta asti, siinä suomeksi julkaiseminen ei ollut lehden tekijöille kysymys saatika pulma ollenkaan. Tänäpäin sitä vastoin emme joudu kysymään itseltämme vain, miten käy *Media @ viestintä* -lehden jatkossa, vaan mikä on suomalaisen tieteellisen kirjoittamisen ja julkaisemisen tila ja tulevaisuus ylimalkaan. Kirjoitetaanko ja julkaistaanko pian ainakaan suomeksi – sen enempiä viestintä- ja mediatutkimuksen kuin minkään muunkaan tieteenalan kentällä?

Onko suomeksi julkaisemisella sitten mitään erityistä väliä oletetusti yhä monikulttuurisemmassa maailmassa, jossa englannista on tullut eri elämäntiloja välittävä *lingua franca*? Tätä teemanumeroa toimittaessamme törmäsimme siihen kouriintuntuvaan seikkaan, että käsillä olevaa aihepiiriä on vaikea *ajatella* suomeksi, koska kielestämme ei puutu vain sanoja ja termejä vaan ennen muuta käsitteitä, joilla aiheeseen tarttua ja sitä möyhiä. Esimerkiksi Rosen ja kumppaneiden artikkelin suomentaminen vaati sekä terminologisia avunpyyntöjä naapuritieteenaloilta että tiivistä neuvonpitoa kirjoittajien kanssa vaikkapa sen ymmärtämiseksi ja ymmärrettäväksi tekemiseksi, mitä he tarkoittivat termillä *intraface* tai mikä oli missäkin tekstiyhteydessä sanan *image* varsinainen tarkoite. Neuvottelun ja hiomisen jälkeenkin jäi silti kaiheartamaan, kuinka tolkullisia tehdyt suomennosratkaisut osin olivat – ja sumensivatko ne jopa paikoitellen alkutekstin tarkoituksia. Jos jo pelkkä tieteellisen tekstin kääntäminen tuntuu näin hankalalta, kuinka sitten *ajatella*, tutkia ja kirjoittaa suomeksi? Ja miksi edes vaivautua yrittämään tilanteessa, jossa kansainvälistymisen virta vie ja suomalaistutkijat vikisevät yhä yksinomaisemmin englanniksi?

Ajopuuasenteen vahvistamisen sijasta haluamme haastaa tutkijakollegoita pohtimaan yhdessä ja julkilausutusti kehitystä, jonka myötä olemme luopumassa pyrkimyksistä tuottaa suomen kieleen ”herkistäviä käsitteitä” (Blumer 1969) ja käsitelmärittelyjä, jotka parhaimmillaan ovat ”pienoisteorioita” (Bal 2002). Nähdäksemme tältä osin on – *Tiedotustutkimus*-lehden vuoden 1978 viimeisestä pääkirjoituksesta muotoilua lainaten – *aika arvioida, jatketaanko kehittyen vai jätetäänkö koko leikki*.

Viitteet

- 1 Esimerkkinä mediataiteellisista tapahtumaprojekteista voi mainita EU-rahoitusta saaneen Connecting cities -verkoston (www.culturefund.eu/projects/european-urban-media-network-for-connecting-cities).
- 2 Älykaupunkihankkeista ks. esim. EU-rahoitteinen Smart cities and communities -ohjelma (www.eu-smartcities.eu/) sekä Smart cities in Europe- (www.smartcitiesineurope.com) ja Global smart cities (www.globalSMARTcities.net) - verkostot.
- 3 Huomattakoon, että suomenkielisiä vastineita englannin tietotekniselle terminologialle pyritään koko ajan kehittämään. Tietotekniikan osalta esimerkiksi Sanastokeskus tekee erityisalojen sanastotyötä: <http://www.tsk.fi/tsk/> ja hallinnoi Tietotekniikan termitalkoita: <http://www.tsk.fi/tsk/termitalkoot/>. Samantyyppistä sanastotyötä tekevät myös yksittäiset ihmiset omilla kotisivuillaan; esimerkiksi Jukka Korpela on ylläpitänyt ”datekniikan sanastoja” (<http://www.cs.tut.fi/~jkorpela/dt.html8>). Tutkimuksen ajattelullisina työkaluina käsitteet ovat kuitenkin eri asia kuin sanat ja termit (ks. Bal 2002; myös Blumer 1969; Ridell & Väliaho 2006), eikä niiden tuottamiseen riitä pelkkä sanastotyö.

Yrityksestä kehittää suomea yleisemmin tieteen kielenä on syytä mainita Tieteen kansallinen termipankki -hanke (TTP). Se on kaikille Suomessa harjoitettaville tieteenaloille tarkoitettu wikipohjainen, talkooperaatteella jatkuvasti päivitettävä termitietokanta sekä tiedeyhteisön että kansalaisten käyttöön. Ks. <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Termipankki:Etusivu>.

Kirjallisuus

- Ascher, François. (2004). *Métapolis: A third modern urban revolution. Changes in urban scale and shape in France*. Teoksessa: Bölling, Lars. & Sieverts, Thomas (toim.) (2004). *Mitten am Rand: Auf dem Weg von der Vorstadt über die Zwischenstadt zur regionalen Stadtlandschaft*. Wuppertal: Müller & Busmann, 24–37.
- Bal, Mieke (2002). *Travelling concepts in the humanities: A rough guide*. Toronto: University of Toronto Press.
- Blumer, Herbert (1986 [1969]). *Symbolic interactionism. Perspective and method*. Berkeley: University of California Press.
- de Souza e Silva, Adriana & Sutko, Daniel M. (toim.) (2009). *Digital cityscapes. Merging digital and urban playspaces*. New York etc.: Peter Lang.
- de Souza e Silva, Adriana & Frith, Jordan (2012). *Mobile interfaces in public spaces: Locational privacy, control and urban sociality*. New York: Routledge.
- Farman, Jason (2012). *Mobile interface theory: Embodied space and locative media*. New York: Routledge.
- Georgiou, Myria (2013). *Media and the city: Cosmopolitanism and difference*. Cambridge: Polity Press.
- Gerbaudo, Paula (2012). *Tweets and the streets: Social media and contemporary activism*. Lontoo: Pluto Press.
- Gibson, James J. (1986 [1979]) *The ecological approach to visual perception*. New York: Taylor & Francis Group.
- Hoyler, Michael & Watson, Allan (2012). Global media cities in transnational media networks. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie* 104: 1, 90–109.
- Hynynen, Ari (2006). Kirkkoveeneellä Metapolikseen. Teoksessa: Halme, Anna-Maija. (toim.). *Lähdön ja saapumisen paikat*. Suomen Kotiseutuliiton julkaisuja A:12, Euroopan rakennusperintövuoden 2006 julkaisu, 8–15. Saatavilla: http://www.rakennusperinto.fi/muuta_sisaltao/erp/fi_FI/aineistot/_files/74987244636012577/default/liikenteen_solmukohdat.pdf.
- Jensen, Ole B. (2013). *Staging mobilities*. New York: Routledge.
- Jethani, Suneel & Leorke, Dale (2013). Ideology, obsolescence and preservation in digital mapping and locative art. *International Communication Gazette* 75: 5–6, 484–501.
- Kitchin, Rob & Dodge, Martin (2011). *Code/space. Software and everyday life*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Kopomaa, Timo (2000). *Kännykkäyhteiskunnan synty: tihentävä arki, tiivistävä kaupunki*. Helsinki: Gaudeamus.
- Koskela, Hille (2003) ‘Cam-era’. *The contemporary urban panopticon. Surveillance @ Society* 1: 3, 292–313.
- Koskela, Hille & Tuominen, Martti (2003) “Kakspiipunen juttu”. *Tutkimus helsinkiläisten suhtautumisesta kameravalvontaan*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2003: 3.

- Krajina, Zlatan (2013). *Negotiating the mediated city: Everyday encounters with public screens*. London: Comedia.
- Krätke, Stefan (2003). Global media cities in a worldwide urban network. *European Planning Studies* 11: 6, 605–628.
- Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa & Tani, Sirpa (2009). Hengailun maantiede. Arjen kaupunki nuorten olemisen tilana. *Alue & Ympäristö* 38: 1, 51–58.
- Lehtonen, Turo-Kimmo (2006). Kaupungin aineksia. *Yhdyskuntasuunnittelu* 44: 2, 6–23.
- McQuire, Scott (2008). *The media city. Media architecture and urban space*. Los Angeles etc.: Sage.
- Moore, Shaun. (2012). *Media, place and mobility*. Hampshire, UK: Palgrave Macmillan.
- Mäenpää, Pasi (2005) *Narkissos kaupungissa. Tutkimus kuluttaja-kaupunkilaisesta ja julkisesta tilasta*. Helsinki: Tammi.
- Parviainen, Jaana (2011). Kinesteettiset kentät ja sosiaalinen koreografia: Husserlin kinestesia käsitteen ja Batesonin kybernetiikan soveltuvuudesta liikkeen tutkimuksen menetelmiksi 2000-luvun ubiikisessa ympäristössä. *Tiede ja edistys* 23:2, 109–122.
- Packer, Jeremy & Crofts Wiley, Stephen B. (toim.) (2011). *Communication matters: Materialist approaches to media, mobility and networks*. New York: Routledge.
- Ridell, Seija (2009). Julkista elämää digitaalisen verkkopussin solmukohtassa. Teoksessa: Ridell, Seija; Kymäläinen, Päivi & Nyyssönen, Timo (toim.) *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa: Tieteidenvälisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa*. Tampere: TUP, 293–322.
- Ridell, Seija; Kymäläinen, Päivi & Nyyssönen, Timo (toim.) (2009). *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa: Tieteidenvälisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa*. Tampere: TUP.
- Ridell, Seija & Väliaho, Pasi (2006). Mediatutkimus käsitteiden kudelmana. Teoksessa: Ridell, Seija; Väliaho, Pasi & Sihvonen, Tanja (toim.). *Mediaa käsittämässä*. Tampere: Vastapaino, 7–26.
- Ridell, Seija & Zeller, Frauke (2013). Mediated urbanism: Navigating an interdisciplinary terrain. (Editorial) *The International Communication Gazette*, 75:5–6, 437–451.
- Rieser, Martin (toim.) (2011). *The mobile audience. Media art and mobile technologies*. Amsterdam & New York: Rodopi.
- Seliger, Marja (2008). *Katujen galleriat: Ulkomainonnan visuaalista retoriikkaa Helsingissä vuosina 2004–2005*. Helsinki: Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja A 85.
- Tani, Sirpa (2011) Oikeus oleskella? Hengailua kauppakeskuksen näkyvillä ja näkymättömillä rajoilla. *Alue & Ympäristö* 40: 2, 3–16.
- Tani, Sirpa (2013) Mielenosoitus, jota ei ollutkaan: nuorten osallistuminen ja hengailun maantiede. (Kommentti). *Versus* 3: 9, 1–2. Saatavilla: http://www.ays.fi/versus/pdf/versus_3_9.pdf
- Toimitus (1978a). Lukijalle. *Tiedotustutkimus* 1: 2, 1.
- Toimitus (1978b). Lukijalle. *Tiedotustutkimus* 1: 4, 1.
- Tosoni, Simone; Tarantino, Matteo & Giaccardi, Chiara (toim.) (2013). *Media and the city: Urbanism, technology and communication*. Cambridge: Cambridge Scholar Press.
- Townsend, Anthony (2013). *Smart cities. Big data, civic hackers, and the quest for a new utopia*. New York: W. W. Norton & Company.
- Yhdyskuntasuunnittelu* (2005) *Kaupunki! Media!??* -teemanumero 43: 1. Toim. Seija Ridell & Pia Bäcklund.